

Colecția
LIUBIȘA MLADENOVICI

Descânțece
din Valea Timocului

1533.

De deochi

Care l-o geochiat

Pe Trăila -

A crăpat,

Care l-a văzut -

A plesnit!

De-o fi geochiat

De-o fată mare -

Să-i pici cosițele

De o boală mare -

Eu s-o presar cu sare,

Să rădă lumea și țara de ea.

De l-o fi geochiată muiere

Să-i crape țitele,

Colecția AUREL FEȘȚILĂ

Credințe și obiceiuri de primăvară din Ilva Mare

Sân Toader

Se ține în prima sâmbătă din Postul Mare, sâmbăta lui Toader. Nu este specificată ca sărbătoare bisericească, dar este marcată de unele practici tradiționale. Se crede că Sf. Toader este protectorul cailor și de aceea umblă numai călare. În această zi, feciorii care au cai buni se adună pe un teren pentru a face întreceri de alergări în goană cu caii, ca să fie iuți, rezistenți și sănătoși tot anul.

În alte părți se practică alergări pe ulița satului.

În ziua de Sântoader se tunde coama și coada la mânji, precum și părul juncanilor între coarne, ca să nu năpârlească. Bărbații se rad și își tund părul în această zi, ca să fie frumoși și puternici peste an, iar mamele își scaldă copiii în apa cu infuzie din flori de fân (stroh) pentru a fi feriți de sperieturi, bube și insomnii. Fetele se spală pe cap cu leșie din "iarbă mare", hrean și busuioc, având credința că le va crește părul bogat, rezistent și lucios precum spune zicala: "Părul să fie ca sârma și cosița ca bârna".

Se crede că ar exista niște monștri cu înfățișarea de tineri hidoși, cu dinți și copite de cal, numiți "caii lui Sântoader", care umblă noaptea și calcă în picioare pe cei prinși de patima beției, pe femeile clevetitoare și necredincioase, infidele.

Mărțișorul

De 1 martie copiii și fetele fac mărțișoare din fire de mătase colorată, de care se prinde un bănuț sau o monedă găurită din argint sau chiar de aur. O poartă la gât cu credința că păstrează frumusețea fizică, menținând obrajii rumeni, cu pielea albă și curată ca argintul.

Mărțișorul este dăruit de părinți sau de rude, de nași, ca să apere de deochi, să aducă noroc și belșug în casă.

În ultima vreme practica mărțișorului a căpătat o largă răspândire în rândul tineretului, iar comerțul artizanal desface o gamă variată de mărțișoare confecționate din diverse materiale, prinse ca podoabe de un fir răsucit, în două culori – alb și roșu – care se poartă la rever sau la mână, pentru a aduce noroc în dragoste.

Mărțișorul este considerat un sol al primăverii și este oferit celor dragi ca un omagiu de stimă și prețuire, de afecțiune sinceră și respectuoasă.

Dochiile sau Babele

Sunt un ciclu de obiceiuri și practici eşalonate pe mai multe zile în perioada 1-12 martie. Se păstrează legenda că Baba Dochia, o femeie rea și răzbunătoare, fiind fugărită prin munți de împăratul Troian, schimbă cursul vremii de la o zi la alta, blestemând și lepădându-și cojoacele care aduc zăpada târzie, ploi reci și vijelie. Până la urmă, Baba Dochia este prefăcută în stâncă de piatră și astfel, după ce au fost nimicite vrăjitoriile sale, se arată zilele frumoase de primăvară, cu soare și căldură.

Dacă ninge în această perioadă, se spune că Baba Dochia își scutură cojoacele.

Dochiile nu constituie o sărbătoare deosebită, dar unele femei țin post și

nu fac anumite lucruri în casă în așa-numitele "zilele babelor", care pot fi în număr de 3, până la 9. Se acordă atenție mai mare primelor trei zile din acest ciclu, fiind denumite "baba de primăvară" (a semănăturilor) la 1 martie, "baba de vară" (a lucrului în câmp) la 2 martie și "baba de toamnă" (a culesului) la 3 martie. După felul cum se prezintă vremea în fiecare din aceste trei zile, se crede că așa va fi și anotimpul în anul respectiv.

Mucenicii sau Moșii

Se ține în 9 martie, consemnând numele generic al sărbătoririi celor 40 de mucenici din Sevasta. În această zi se fac focuri mari înaintea casei, în curte sau în grădină, fiind arse gunoaiele și buruienile uscate și în același timp se bate pământul cu toporul sau cu o măciucă pentru ca să dispară frigul și să vină căldura. Oamenii afumă împrejurul casei cu putregaiuri și zdrențe aprinse, presară intrările cu cenușă pentru a îndepărta șerpia și alte jivine răufăcătoare.

Gospodinele credincioase pregătesc și coc în cuptor niște colaci mici împlețiți în formă de 8 sau de cruce. Ei sunt unși cu miere și se numesc "sfînțișori" sau "moși". Aceștia se împart la copii sau sunt dați pomană la săraci, de sufletul morților. În localitățile cu culturi viticole, se practică obiceiul ca la sărbătoarea mucenicilor, bărbații să bea 40 de pahare cu vin sau măcar tot pe atâtea înghițituri, pentru a-și spori sângele și vigoarea fizică necesară eforturilor ce le vor face tot anul la muncile agricole.

Alexiile

În 17 martie se comemorează Cuviosul Alexie, făcătorul de minuni pe apă, supranumit Omul lui Dumnezeu. Nu este o sărbătoare înscrisă în canoanele bisericești, dar în lumea satelor această zi este întâmpinată cu interesante practici și obiceiuri. Se crede că în ziua lui Alexă se dezgheață pământul și încep să iasă șerpia și alte gânganii veninoase ce au stat amorțite peste iarnă. Toți membrii familie postesc și se abțin de la anumite lucrări, pentru a fi feriți de mușcătura de șarpe. Dimineața se afumă cu putregaiuri sau cărpe aprinse și se bate pământul cu lanțul legat de cociorvă, se mătură curtea, șoproanele și alte dependințe, se aprind focuri pentru a distruge și îndepărta orice jivină periculoasă. Vitele sunt afumate cu tămâie și unse cu căței de usturoi ca să nu fie mușcate de șarpe sau de helge (nevăstuică). Oamenii fac focuri în grădini și afumă pomii ca să stârpească insectele și să aperse semănăturile. Este oprit în această zi rostirea cuvântului "șarpe" sau numele oricărei vietăți târătoare periculoase, crezându-se în acest fel că poate fi evitată pe parcursul anului atacarea de către aceste jivine.

La Alexie sunt cercetați stupii și se curăță urdinișul pentru a înlesni ieșirea albinelor la aer în zilele cu soare.

Buna Vestire

Ziua de 25 martie este o sărbătoare scumpă creștinilor pentru că în această zi Arhanghelul Gavril a vestit-o pe Maria Fecioară despre întruparea lui Iisus, Fiul lui Dumnezeu. Sărbătoarea este la începutul primăverii, când întreaga natură începe să renască la o nouă viață, Buna Vestire fiind simbolul cultului pentru femei, de respect și adorație pentru soții și mame.

Există obiceiul ca în gospodărie să fie gătită pe cât posibil mâncare cu pește (unii mănâncă pulpe de broască).

Se crede că în aceasta zi se dezleagă limba păsărilor.

Cum i mama,
Așe-i și fata.

Să-i cure lapcile,
Eu să presăr cu sare,
Să ducă la vale.
De l-o fi geochiat om
Să-i crape ouăle,
Să cure apele,
Eu să presăr cu sare,
Sa rădă lumea și țara de el!
Trăilă să rămână
Curat,
Luminat
Ca steaua-n ceri,
Ca roua pe câmpie,
Ca Maica Stămărie.
Leacul de la mine să-i fie!